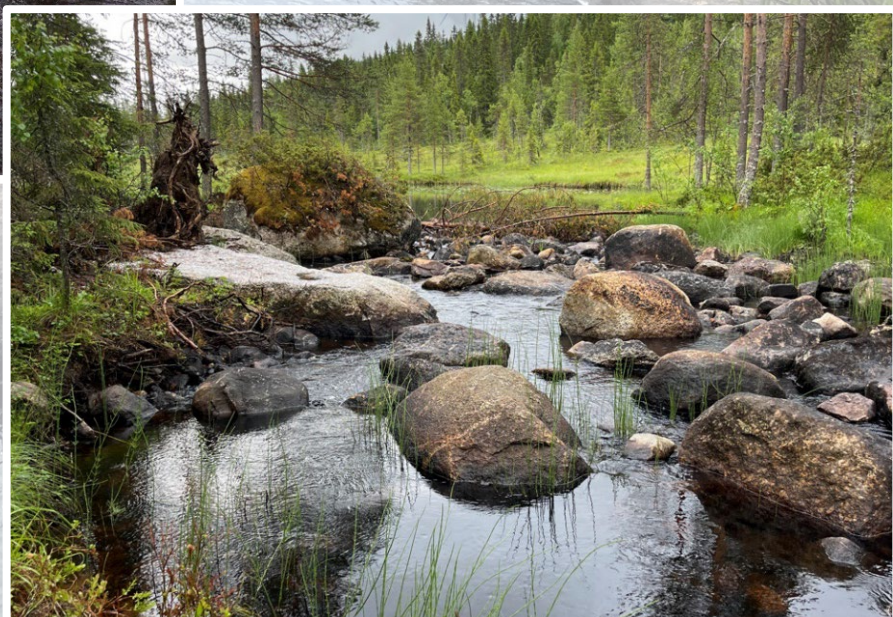
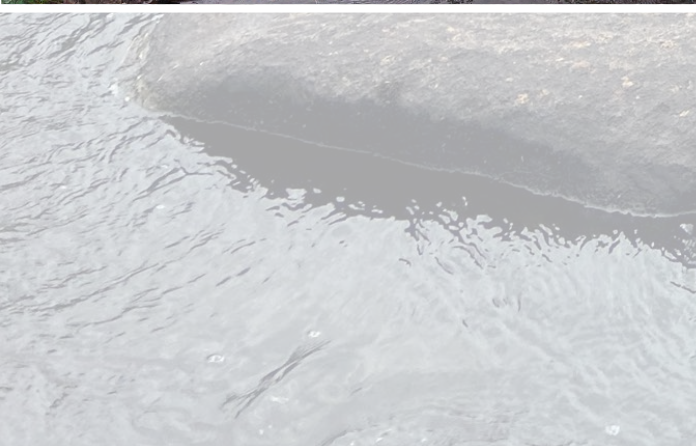
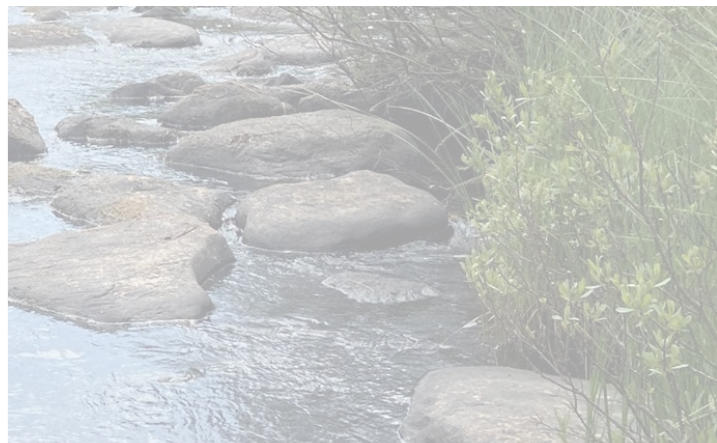
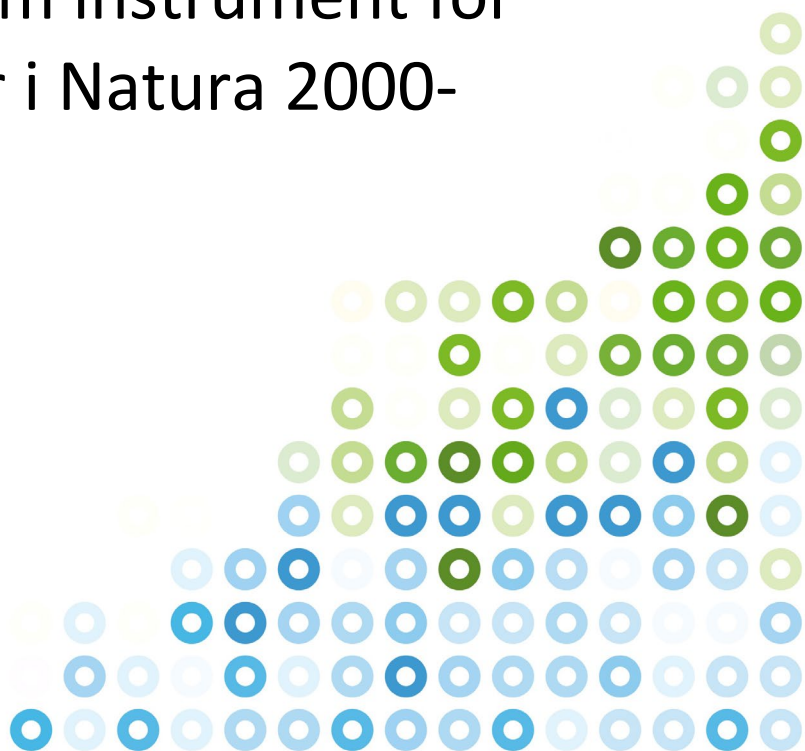

Bevarandeplaner som instrument för skötsel och åtgärder i Natura 2000- vattendrag

2025-12-01

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har hela ansvaret för innehållet (text och bilder) i denna rapport. Innehållet ska inte tolkas som Europeiska unionens eller EU-kommissionens officiella ståndpunkt.

ISBN

978-91-990395-3-4

GRIP on LIFE:s rapportserie

2025.03

Författare

Pernilla Hansson

Beställare

Länsstyrelsen i Västernorrlands län/Vattenmyndigheten Bottenhavet

Projektledare

Fredrik Nordwall

Projektgrupp

Pernilla Hansson, Tomas Järnetun, Fredrik Nordwall

Omslag

Före och efter restaurering i Hemlingsån.

Foto: Länsstyrelsen i Västernorrlands län

Med bidrag från Europeiska
unionens LIFE-program

Innehåll

Förord	4
Sammanfattning	5
Inledning och beskrivning av studien	7
Frågor som ingått i studien av bevarandeplanerna	7
Resultat	10
Övergripande om bevarandeplaner	10
Områdesvis redovisning av bevarandeplansstudien och svaren från intervjuerna	10
Hemlingsån	11
Moälven	13
Ängerån	15
Gimån	17
Lögdeälven	19
Diskussion, slutsatser och medskick	22
Bevarandeplanernas utformning	22
Koppling till vattenförvaltningen	22
Bevarandeplanerna i åtgärdsarbetet	23
Referenser	25
Bilaga 1. Sammanställning bevarandeplaner	26
Bilaga 2. Sammanställning intervjuer	27

Förord

Länsstyrelsen i Västernorrlands län/Vattenmyndigheten i Bottenhavets vattendistrikt har i föreliggande rapport undersökt hur bevarandeplanerna inom Natura 2000-områden används operativt i åtgärdsarbetet inom ett antal EU Life-projekt i norra Sverige. Arbetet är en del av det EU-finansierade projektet "Using functional water and wetland ecosystems and their services as a model for improving green infrastructure and implementing PAF in Sweden" (Grip on Life IP). Projektet Grip on Life utvecklar nya metoder, bygger kapacitet och för vidare fungerande beprövade metoder som stärker viktiga vattenmiljöer i samband med bedrivande av skogsbruk och annan användning av naturresurser.

Undersökningen syftar till att kartlägga nuläget för bevarandeplanernas roll i åtgärdsarbetet och hur dessa för närvarande används för konkreta insatser med syftet att de livsmiljöer som ingår i Natura 2000-områden ska uppnå gynnsam bevarandestatus. I förlängningen är förhoppningen att denna studie kan bidra till att kopplingen mellan genomförande av fysiska åtgärder och åtgärdsbehoven redovisade i bevarandeplanerna utvecklas och preciseras.

Studien har genomförts inom Grip on Life (Action C3) i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten och Länsstyrelsen i Kalmar län. Flera länsstyrelser har som partners i olika EU Life-projekt också medverkat i studien. Ett stort tack till alla som varit inblandade.

Härnösand, december 2025

Pernilla Hansson
Reservatsbildare, Länsstyrelsen i Västernorrlands län

Fredrik Nordwall
Temaledare, Havs- och vattenmyndigheten

Sammanfattning

Fem Natura 2000-vattendrag där det utförts vattendragsrestaurering inom Bottenhavets vattendistrikt har utgjort underlag för studien. Bevarandeplanerna i de aktuella vattendragen granskades initialt beträffande omfattning, statusbeskrivningar, bevarandemål, eventuell koppling till vattenförvaltningen, samt bevarandeåtgärder och påverkanstryck. Därefter genomfördes intervjuer med personal på de olika länsstyrelserna som arbetar inom förvaltning/vattendragsrestaurering för att kartlägga vilka åtgärdstyper som har gjorts i det aktuella området, hur planeringen och utförandet av åtgärdsarbetet går till i praktiken, hur bevarandeplanerna används och på vilket sätt vattenförvaltningen och miljö kvalitetsnormer kommer in i arbetet.

Det är tydligt att bevarandeplanernas funktionalitet skiljer sig åt beroende på när i tid de har tagits fram. De äldre är mer kortfattade i beskrivningar av området, de utpekade livsmiljötyperna, arterna och åtgärdsbehovet är på en mer övergripande nivå. De nyare planerna är mer utvecklade och har genomgående utförliga beskrivningar och det redogörs väl för livsmiljötypernas och arternas status samt vilka bevarandeåtgärder som behövs för att bevarandemålen ska uppnås. Bevarandeåtgärder kopplar även till den hotbild som det redogörs för i planerna. De äldre planerna fyller sin funktion som övergripande styrdokument men ger inte så mycket stöd vare sig till förvaltningen av området eller till verksamhetsutövare som behöver vägledning. De modernare planerna är klart mer användbara för praktiken och mer precisa i sina beskrivningar.

Bevarandeplanerna ses av länsstyrelserna främst som ett viktigt grunddokument där det fastställs att restaureringsåtgärder är nödvändiga. Planerna används dock inte direkt i den egentliga planeringen och utförandet av restaureringsåtgärder. Detsamma gäller för vattenförvaltningens material i VISS (VattenInformationSystem Sverige) som också finns med i grunden och är användbart vid till exempel projektansökningar. Åtgärdsarter och biotoparter är det som i huvudsak används i det operativa arbetet. Men det är av vikt att alla typer av bevarandeåtgärder som det finns behov av för ett uppnående av gynnsamt bevarandetillstånd finns med i bevarandeplanen.

I de nyare bevarandeplanerna finns koppling till vattenförvaltningen genom formulerandet av bevarandemålen. Bevarandemålen för Natura 2000-områdena i studien och miljö kvalitetsnormerna är praktiskt taget alltid förenliga med varandra även om de kan vara formulerade på olika vis. Graden av koppling mellan bevarandemålen och vattenförvaltningens statusklassningar avgörs bäst av respektive länsstyrelse utifrån platsspecifika förhållanden i varje enskilt Natura 2000-vattendrag.

Syftet med vattendragsrestaureringar har till en början främst syftat till att förbättra vattenmiljöerna för fisk men sedan en bit in på 2000-talet har fokus alltmer legat på att återskapa ett fungerande och kvalitativt vattenekosystem som helhet. Gemensamt för de olika EU Life-projekten har varit helhetssyn och åtgärder har därigenom varit starka bidrag till att gynnsam bevarandestatus ska kunna uppnås för de utpekade arterna och livsmiljötyperna samt att en förbättrad ekologisk status samtidigt ska kunna uppnås.

Arbetet med vattendragsrestaureringar ligger ofta på länsstyrelsernas vattenenheter/miljöanalysenheter eller liknande och så är det också på länsstyrelserna i den här studien. Bevarandearbetet inom Natura 2000 har potential att fungera som en typ av enhetsövergripande ”plattformar” där Länsstyrelsens olika enheter kan arbeta tillsammans i högre grad än vad som görs i dag. Där man kan lära av varandra, dela erfarenheter, få ökad förståelse och kunskap av varandras olika uppdrag och där ett mer gemensamt arbete med vattendragen och olika miljöer kan växa fram.

Inledning och beskrivning av studien

EU:s vattendirektiv och art-habitatdirektiv har tillkommit under olika tidsepoker och har olika utgångspunkter och styrande dokument i förvaltningen. Art- och habitatdirektivet använder bevarandeplaner som styrdokument för Natura 2000-områden, med målet att åstadkomma gynnsam bevarandestatus för utpekade livsmiljötyper och arter i det geografiska området. Vattenförvaltningen använder sig av åtgärdsprogram som är landskapstäckande och beskriver alla vattenförekomster med normsättning som skall styra mot en bättre vattenstatus. Samma vattendrag kan alltså omfattas både av vattenförvaltningens målsättningar och målsättningar inom Natura 2000-systemet. I vilken mån förvaltningen av alla våra Natura 2000-områden prioriterar åtgärder som syftar till att uppnå mål kring bevarandevärdena och samtidigt bidra till en bättre vattenstatus är okänt och intressant att försöka besvara. Studien har genomförts inom ramen för aktivitet C3, "Framtagande av modell för löpande uppdateringar av bevarandeplaner för Natura 2000-områden, utifrån gällande kunskapsläge samt behov av specifika bevarandeåtgärder" inom EU Life-projektet Grip on Life.

I studien har fem Natura 2000-vattendrag inom Bottenhavets vattendistrikt där det utförts vattendragsrestaurering valts ut. De fem områdena är:

- Hemlingsån (SE0710153) i Västernorrlands län
- Moälven (SE0710164) i Västernorrlands län
- Ängerån (SE0630099) i Gävleborgs län
- Gimån (SE0720294) i Jämtlands län
- Lögdeälven (SE0810433) i Västerbottens län

Dels har en studie av bevarandeplanerna gjorts där ett antal frågeställningar kring planernas omfattning, statusbeskrivningar, bevarandemål, eventuell koppling till vattenförvaltningen, samt bevarandeåtgärder med mera har besvarats. Sedan har intervjuer gjorts med personer på de olika länsstyrelserna som arbetar inom förvaltning/vattendragsrestaurering. Frågorna till dessa har bland annat handlat om vilka typer av åtgärder som har gjorts i det aktuella området, hur planeringen och utförandet av åtgärdsarbetet går till i praktiken, hur bevarandeplanerna används och på vilket sätt vattenförvaltningen och miljö kvalitetsnormer kommer in i arbetet. Frågorna skickades först ut på e-post till den utvalda intervjupersonen några dagar innan intervjun, sedan genomfördes intervjun via Skype och spelades in och sedan skickade intervjupersonen in skriftliga svar på frågorna. Förutom den utvalda intervjupersonen har också några ytterligare personer bidragit med kompletterande information.

Frågor som ingått i studien av bevarandeplanerna

Övergripande frågor:

- Vad är syftet med en bevarandeplan?

- Vem/vilka riktar sig planerna mot när det gäller åtgärdsarbete för att nå bevarandemålen för Natura 2000-området?

Frågor för respektive bevarandeplan:

- När är bevarandeplanen upprättad?
- Hur utförligt beskrivna är följande avsnitt i planen och på vilken detaljnivå?
 - Den allmänna områdesbeskrivningen.
 - Beskrivningen av livsmiljötyper. Är de beskrivna utifrån det specifika vattendraget, eller är det generella livsmiljötypsbeskrivningar?
 - Hur väl redogörs för statusen?
 - Hur väl redogörs det för de anmälda arternas förekomst och status?
- Är målformuleringarna av livsmiljötyperna av allmän karaktär? Dvs är målen av generell och standardiserad karaktär eller har egna områdesspecifika bevarandemål tagits fram?
- Hur utvecklat och på vilken detaljeringsnivå är avsnittet där det beskrivs vilka bevarandeåtgärder som behövs för att uppnå målen om gynnsam bevarandestatus för livsmiljötyper och arter?
- Finns koppling i bevarandeplanerna till vattenförvaltningen?
- Hur hänger målen i bevarandeplanen ihop med målen för vattenförvaltningen?
- Hur överensstämmer bevarandeåtgärderna som tas upp i planen med åtgärderna som behövs för att uppnå miljö kvalitetsnormerna, som finns beskrivna inom vattenförvaltningen (i databasen VISS, Vatteninformationssystem Sverige)?

Intervjufrågor till länsstyrelsepersonal:

- Vilka bevarande-/restaureringsåtgärder har utförts i regi av Länsstyrelsen för att förbättra/uppå statusen/bevarandemålen i Natura 2000-området?
- Vilka värden har varit i fokus för de genomförda/planerade restaurerings- och bevarandeåtgärderna?
- Vilka källor, dokument och planer har man använt sig av vid planering och genomförande av åtgärder i Natura 2000-vattendraget?
 - Hur användbar är bevarandeplanen i åtgärds-/skötselarbetet och vilket stöd ger den?
 - Använder man sig av material från vattenförvaltningen (VISS) och vilket stöd ger det?
- Hur har man i praktiken gått till väga för att komma fram till vilka åtgärder som behövs och prioriterat mellan dessa?
- Har det hänt att helt andra faktorer eller skäl varit avgörande för planeringen av åtgärder (exempelvis juridisk eller praktisk framkomlighet)?

- Har det uppstått motsättningar vid prioriteringar av åtgärds-/skötselarbetet i vattendrag mellan bevarandeplanens skrivning om nödvändiga bevarandeåtgärder och vattenförvaltningen åtgärdsprogram?
- Har det gjorts någon analys av eller jämförelse mellan bevarandemålen för det aktuella området och vattenförvaltningens miljökvalitetsnormer för vatten? Är de förenliga med varandra?
- Behöver bevarandeplanerna för vattendrag utvecklas så att de blir ett bättre stöd i åtgärds-skötselarbetet? Om ”Ja”, på vilket sätt?
- Görs/planeras någon riktad uppföljning kring erhållna naturvärden och uppfyllande av bevarandemål efter genomförda restaurerings-/skötselåtgärder i vattendraget?

Resultat

Övergripande om bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område finns en bevarandeplan upprättad. Denna plan beskriver områdets värden, vilka arter och livsmiljötyper som finns, målen för området, vilka skydds- och skötselåtgärder som behövs samt eventuella hot mot värdena. Informationen ska underlätta förvaltningen samt fungera som vägledning och stöd om någon form av exploatering blir aktuell, för exempelvis verksamhetsutövare och vid tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeåtgärder som exempelvis områdesskydd, åtgärder för hydrologisk återställning och förbättrad naturliknande flödesdynamik och återvätning som beskrivs i planen riktar sig till länsstyrelsepersonal inom arbetsområdena vattendragsrestaurering, förvaltning av skyddade områden och områdesskydd. Länsstyrelsen kan i nästa steg uppdra åt entreprenörer att utföra själva åtgärden. Tillsyn av verksamheter görs också av Länsstyrelsen. Nödvändiga bevarandeåtgärder kan exempelvis också vara att funktionella kantzoner bevaras vid skogsbruksåtgärder. Där har markägaren en huvudroll medan Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen bidrar med information, rådgivning och tillsyn.

Områdesvis redovisning av bevarandeplansstudien och svar från intervjuerna

En sammanställning av frågorna och svaren kring bevarandeplanerna respektive svaren på intervjufrågorna finns i bilaga 1 och 2.

Hemlingsån

Intervju med Johan Rytterstam, enheten för skyddad natur, Länsstyrelsen i Västernorrlands län. Arbetar inom EU Life-projektet Ecostreams for Life.

Foto: Oskar Norrgrann

Bevarandeplanen för Hemlingsån är gammal, den är från 2006. En ny håller på att tas fram. Beskrivningen av området är mycket kort och översiktlig, vattendragets karaktär, omgivning, djurliv och mänsklig påverkan nämns i korthet. För beskrivningen av livsmiljötyperna används endast Naturvårdsverkets mallbeskrivningar. Det redogörs mycket kortfattat och på en övergripande nivå för livsmiljötypernas status och för arterna (flodpärlmussla, stensimpa och utter) redogörs bara kort för förekomst och ingen bedömning av status görs.

Bevarandemålen är av generell och standardiserad karaktär, men det är också enligt Naturvårdsverkets riktlinjer. Eftersom planen är så gammal finns ingen koppling mellan bevarandemålen och målen för vattenförvaltningen. I det nya utkastet kommer en fördjupad beskrivning av bevarandemålen att vara med som en bilaga och i denna kopplas bevarandemålen till vattenförvaltningens kvalitetsfaktorer och miljökvalitetsnormer.

Avsnittet för skötsel- och restaureringsåtgärder är kortfattat och på en övergripande nivå, det anges att flottledsåterställning och borttagande av vandringshinder behövs. Det nya utkastet håller samma övergripande nivå. Åtgärderna är desamma som anges i VISS, så de är överensstämmande med åtgärderna i bevarandeplanen.

Från år 2008 har Länsstyrelsen i omgångar arbetat med konnektivitetsåtgärder som åtgärdande av vandringshinder (flottledsdammar och vägtrummor) och omlöp. Man har också fört dialog med markägare för att främja funktionella kantzoner samt utfört elfisken för att detektera förekomst av bäckröding. I det pågående EU Life-projektet Ecostreams for Life ligger fokus på habitatskapande och återställning tillsammans med artförstärkning.

Länge var syftet med vattendragsrestaureringar främst att förbättra vattenmiljöerna för fisk, men sedan en bit i på 2000-talet har fokus alltmer legat på att återskapa ett fungerande vattenekosystem som helhet, så även i Hemlingsån. Uppnås en god miljö i ekosystemet gynnas den biologiska mångfalden och de utpekade målarterna i vattendraget.

I Hemlingsån fanns år 2000 cirka 14 flottledsdammar och vattendraget är kraftigt påverkat av flottledsrensningar. Där har man valt att först fokusera på att förbättra konnektiviteten i vattendraget genom åtgärdande av vandringshinder, eftersom det är själva grunden i ett fungerande vattenekosystem. När nu konnektiviteten fungerar så ligger fokus i restaureringsarbetet mer på habitatskapande och återställning tillsammans med artförstärkning.

För planering av restaureringsarbeten i Hemlingsån har biotopkarteringsdatabasen använts tillsammans med åtgärdsinventeringar samt beslut och skötselplan för naturreservatet. Viss dokumentation från Örnsköldsviks kommun har använts som underlag för planering av åtgärder tillsammans med markägares olika egna dokumentationer över exempelvis vägar och deras hinder.

Bevarandeplanen används inte planeringen eller utförandet av åtgärder, den är alltför övergripande för att ge något stöd i detta arbete. Kartan i planen visar också bara själva området och inte livsmiljötypernas utbredning. Däremot ger planen ett stöd i att åtgärder behövs och ska genomföras och är på så vis ett viktigt dokument vid projektansökningar till exempel VISS och miljökvalitetsnormerna är också användbara vid projektansökningar och projektplaner och det är framförallt då man använder sig av dessa i arbetet. Det är positivt att en ny och mer utvecklad bevarandeplan är under framtagande för området. Den fysiska påverkan och fragmenteringen kommer att lyftas fram och göra det lättare att återställningsåtgärder prioriteras. Det blir också bra om vattenförvaltningen och miljökvalitetsnormer tas upp i bevarandeplanen.

I Hemlingsån finns två konkreta faktorer som hindrar en komplett återställning av vattendraget. Det är dels ett kraftverk, Hemlings kraftverk, som utgör ett definitivt vandringshinder i nedre delen av Hemlingsån. Den andra omständigheten finns i den centrala delsträckan Storseleån. Sträckan är påtagligt påverkad av flottledsrensning men här finns en mycket stor population av flodpärlmussla med god status. I dagsläget avstår man därför från restaureringsåtgärder här för att inte ta några risker med musselpopulationen.

Tidigare har ingen riktad uppföljning genomförts i Hemlingsån. Man har förutsatt att fiskvandring sker när sträckors öppnas upp, men givetvis borde provfisken över tid genomföras. Generellt i vattendragsprojekt görs strukturella uppföljningar genom att vattendraget och sträckan biotopkarteras innan åtgärd och att den sedan karteras igen efter åtgärd med avseende på strukturskapande, samling av död ved, vattendragets rörelsemönster etc. Detta görs också i hög grad inom större projekt så som Ecostreams och inom andra projekt på andra myndigheter.

Moälven

Intervju med Johan Rytterstam, enheten för skyddad natur, Länsstyrelsen i Västernorrlands län. Arbetar inom EU Life-projektet Ecostreams for Life.

Foto: Oskar Norrgrann

Bevarandeplanen för Moälven lika gammal som den för Hemlingsån, från 2006. En ny är under framtagande. Beskrivningen av området är kort och översiktlig, vattendragets karaktär, omgivning, geologi, djur- och växtliv och mänsklig påverkan nämns i korthet. För beskrivningen av livsmiljötyperna används endast naturvårdsverkets mallbeskrivningar. Det redogörs kortfattat och på en övergripande nivå för livsmiljötypernas status och för arterna (stensimpa, utter) redogörs det bara att de förekommer, ingen bedömning av status görs.

Bevarandemålen är av generell och standardiserad karaktär, men det är också enligt Naturvårdsverkets riktlinjer. Eftersom planen är så gammal finns ingen koppling mellan bevarandemålen och målen för vattenförvaltningen. I det nya utkastet kommer en fördjupad beskrivning av bevarandemålen att vara med som en bilaga och i denna kopplas bevarandemålen till vattenförvaltningens kvalitetsfaktorer och miljökvalitetsnormer.

Avsnittet för skötsel- och restaureringsåtgärder är kortfattat och på en övergripande nivå, det anges att borttagande av vandringshinder behövs samt att platser med förorenad mark bör saneras. Det anges också att de befintliga återintroduceringarna av lax- och havsöring bör fortgå till bestånden är självreproducerande. Det nya utkastet hålls på samma övergripande nivå. Utöver de åtgärder som togs upp 2006 har flottledsåterställning och återskapande av lek- och musselbottnar lagts till nu. I VISS anges åtgärder som flottledsåterställning och åtgärdande av vandringshinder så de är överensstämmande med åtgärderna i bevarandeplanen.

I Moälven är det tidigare främst Örnköldsviks kommun och föreningen Moälvsfisket som varit drivande i återställningsarbetet. Åren 2005–2008 genomförde kommunen ett EU Life-projekt i vattendraget. Fokus var lax och laxförvaltning och man arbetade med konnektivitetsåtgärder, flottledsåterställning, ökad kalkning, återintroduktion av lax och öring, habitatrestaurering mm. Bland annat anordnades en fiskväg genom berget förbi Sägafallet i Utterån. Vattendraget ingår nu i Ecostreamsprojektet och Länsstyrelsen arbetar här med hydromorfologisk återställning på ett flertal delsträckor och åtgärdande av vandringshinder, fyra flottledsdammar ska åtgärdas och 12 vägtrummor ska bytas.

Från att fokus för restaureringsåtgärder legat på att förbättra vattenmiljöerna för arter och då framför allt lax och öring har man nu, liksom i Hemlingsån gått mot ett helhetstänk i restaureringsarbetet, att målet är att ett väl fungerande vattenekosystem ska återskapas.

I de återställningsprojekt som kommunen och olika föreningar har drivit tror inte Johan Rytterstam att man har använt sig av olika styrdokument vid planeringen utan man har nog mest använt sig av kunniga personer inom området vid planering och genomförande. Inom Ecostreams har man stor nytta av den kunskap och lärdomar som byggts upp under de tidigare projekten, där har till exempel den tidigare kommunbiologen i Örnköldsviks kommun varit en viktig källa till kunskap. Kommunen har också kommit med information om vilka åtgärdsbehov som finns och Länsstyrelsen har genomfört egna åtgärdskarteringar.

Liksom i Hemlingsån används inte bevarandeplanen i planeringen eller utförandet av åtgärder. Samma resonemang kring styrinstrumenten bevarandeplanen och miljö kvalitetsnormer som förs för Hemlingsån gäller också för Moälven.

Budgeten i Ecostreams är väl tilltagen för att möjliggöra en komplett återställning av vattendraget. Sedan finns förstås ändå omständigheter och faktorer som begränsar åtgärds möjligheterna. Vissa sträckor ligger långt från väg och vissa ligger i otillgänglig brant terräng. I dessa lägen får man väga naturvårdsnyttan åtgärden skulle ha mot kostnadseffektiviteten. I Moälven med dess biflöden finns också kraftverk som både är definitiva hinder men också partiella hinder, det finns processindustri och infrastruktur som gör att åtgärder hindras dels fysiskt men också juridiskt på grund av att det krävs omprövningar av vattendomar om åtgärder ska kunna genomföras.

Uppföljning av restaureringsåtgärder har ingått som en del i vissa EU Life-projekt som genomförts i Moälven och har gjorts under och efter projektens slut.

Ängerån

Intervju med Peter Mathisen, enheten för projekt, Länsstyrelsen i Gävleborgs län. Projektledare för EU Life-projektet Rivers of Life. Tomas Troscke på enheten för skötsel av natur har också bidragit med information.

Foto: Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Bevarandeplanen för Ängerån är från 2017. Vattendraget beskrivs på en översiktlig nivå, man tar upp hur vattendragets karaktär ser ut i olika delar, lite om strändernas utseende och vilka djur- och växtarter som påträffats i vattenmiljöerna respektive strandmiljöerna. Hur vattendraget är påverkat av flottledrensningar och regleringar tas upp.

För beskrivningen av livsmiljötyperna används endast Naturvårdsverkets mallbeskrivningar. När det gäller livsmiljötypens status redogörs det ganska väl för de påverkansfaktorer som gör att statusen bedöms som ”ej gynnsam”. För arterna (flodpärlmussla, stensimpa och utter) anges endast att de förekommer. När det gäller arternas status anges för flodpärlmussla att tillståndet inte är gynnsamt på grund av svag föryngring och endast sparsam förekomst av öring medan det för utter och stensimpa bara konstateras att bevarandetillståndet är gynnsamt utan vidare motivering.

Bevarandemålen är av generell och standardiserad karaktär, men det är också enligt Naturvårdsverkets riktlinjer. Ingen tydlig koppling görs till vattenförvaltningen och miljö kvalitetsnormer i bevarandeplanen. Men bevarandemålen om vattenkvalitet, naturliga flöden, vattenståndsfuktuationer och fria vandringsvägar återfinns i vattenförvaltningens faktor kemisk status samt i de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna för konnektivitet, hydrologisk regim och morfologiskt tillstånd.

Avsnittet för skötsel- och restaureringsåtgärder är kortfattat och på en övergripande nivå. Det anges att restaurering ska göras inom EU Life-projektet Rivers of Life och det som planeras är fysiskt återställande av cirka 10 kilometer rensade sträckor, återskapande av omkring 25 lektyr och åtgärdande av vandringshinder.

Informationen och bedömningen i VISS för området är övergripande och inte fullständig. Den ekologiska statusen klassas som måttlig och det anges att information saknas. Samtliga biologiska och fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorer är oklassade. Inga åtgärder föreslås i VISS för Ångerån. Ett behov finns alltså för av komplettering av data och information för Ångerån i VISS.

Rivers of Life genomförs som planerat i Ångerån, det pågår under 2022–2025. Inom projektet genomförs hydromorfologisk återställning efter flottledsrensningar och det handlar bland annat om öppnande av stängda sidogrenar och svämplan, höjning av basnivån och återförande av material som sten och block som rensats från vattendraget. Projektet arbetar även med att åtgärda vandringshinder i form av dammar och vägtrummor.

Huvudsyftet med projektet är att återskapa ett naturligare och återigen ett mer variationsrikt vattendrag med ökad biodiversitet samtidigt som målarter (flodpärlmussla, *mikroskapania* och utter) gynnas. Restaureringarna beskrivs som holistiska, dvs med ett helhetstänk, att alla tillhörande delar i aktuellt vattenlandskap är av stor vikt. Vatten och land hör ihop och vattnets fria rörelse även i sidled är viktig. Naturlighet och långsiktighet är ledord i restaureringarna.

Bevarandeplanen samt skötselplanen för naturreservatet utgör viktiga stöddokument till att vattendragsrestaurering behöver göras. Dokumenten används inte direkt i planeringen eller utförandet av åtgärder eftersom åtgärdsbehoven bara anges översiktligt. Peter Mathisen anser att den övergripande nivå som bevarandeplanen håller räcker bra utifrån syftet med den.

Att åtgärdsbehov finns konstateras också i rapporter från kommunen och Länsstyrelsen. Inför projektansökan gjordes en övergripande åtgärdskartering men när projektet skulle startas upp flera år senare hade det hänt mycket såväl metod- som kunskapsmässigt inom restaureringsområdet. Så utifrån det nu rådande kunskapsläget inom området, tillgängliga resurser och kompetens försöker man inom projektet uppnå bästa möjliga resultat med restaureringen. Framöver i det fortsatta restaureringsarbetet behöver man generellt tänka mer avrinningsområdesvis eftersom det är så många parametrar som gör att ett vattendrag fungerar, det räcker inte med att arbeta i huvudvattendragets fåra.

Miljökvalitetsnormerna ger tyngd vid projektansökningar genom att de utgör konkreta mål och därigenom är användbara som riktlinjer och incitament till att restaurering behövs. I själva restaureringsarbetet använder man sig inte direkt av material från vattenförvaltningen.

Såväl ekonomiska som juridiska faktorer sätter begränsningar för restaureringsarbetet i Ångerån. Det finns åtgärdsbehov som man i dagsläget inte har ekonomiska medel för att genomföra och för andra åtgärder krävs domstolsprövningar.

Inom projektet Rivers of Life ska uppföljning göras genom mussel-, skapania-, och utterinventeringar. Utöver detta ligger den uppföljning som ska göras enligt

naturvårdsverkets riktlinjer för skyddade områden. Vad som sedan görs i praktiken styrs av de ekonomiska resurserna. Restaureringsåtgärder är prioriterade att följa upp och för vattendrag har det hittills varit elfisken och musselinventeringar.

Gimån

Intervju med Pierre Samuelsson på vattenenheten, Länsstyrelsen i Jämtlands län. Biträdande projektledare för EU Life-projektet Rivers of Life.

Foto: Länsstyrelsen i Jämtlands län

Bevarandeplanen för Gimån är från 2018. Natura 2000-området är stort och omfattar en lång sträcka med Gimåns huvudälvfåra och mellanliggande sjöar och beskrivningen av området blir därigenom också ganska omfattande. Den skildrar landskapet som omger Gimån och vattendraget och sjöarnas karaktär i olika delar. Man skriver om strandmiljöerna och lite om de våtmark- respektive skogsvärden som finns i anslutning till vattendraget samt vilka djur- och växtarter som påträffats i vatten- och de omgivande landmiljöerna. Hur vattendraget är påverkat av flottledrensningar och regleringar tas också upp.

För beskrivningen av livsmiljötyperna används endast Naturvårdsverkets mallbeskrivningar. När det gäller livsmiljötypernas status redogörs det ganska väl för de påverkansfaktorer som gör att statusen bedöms som ”ej gynnsam” och att den ekologiska statusen inte är god. Av betydande orsak anges påverkan från flottningsepoken i form av rensning av vattendragen och flottledsdammar (konnektivitet och morfologiskt tillstånd). Man lyfter även att det är ett problem att skyddszonerna är för smala. För de utpekade arterna stensimpa och utter anges endast att de förekommer. För stensimpa redogörs det väl för vad som behövs åtgärdas i vattendraget för att gynnsam bevarandestatus ska uppnås, kopplad till god ekologisk status (kvalitetsfaktorn morfologi och konnektivitet) och man bedömer genom det att stensimpa har ogynnsam bevarandestatus. För utter redogörs det också för att statusen nationellt är ogynnsam, men att inventering av utter behövs för att kunna bedöma statusen för arten i Gimån.

Bevarandemålen är av generell och standardiserad karaktär, men det är också enligt Naturvårdsverkets riktlinjer. Planen innehåller både övergripande mål för området och mer specifika mål för respektive livsmiljötyp. Det klargörs tydligt i bevarandeplanen att det övergripande bevarandemålet för området är att de utpekade livsmiljötyperna och arterna ska ha gynnsam bevarandestatus och för att nå upp till detta krävs att god ekologisk status ska uppnås i enlighet med ramdirektivet för vatten. I en bilaga listas de specifika bevarandemålen för respektive livsmiljötyp och de följer Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2013:19).

Avsnittet för vilka typer av bevarandeåtgärder som behövs för att uppnå målen är väl utvecklat på en övergripande nivå. Det redogörs dels för vilka åtgärder som behövs för området som helhet, till exempel framtagande av en vattensystemplan där åtgärdsbehov och prioritering gällande återställning, hänsyn vid skogsbruksåtgärder, förhindra spridning av främmande arter och populationer ska ingå. Sedan anges också för respektive livsmiljötyp; återställning efter flottledsrensning (kopplar till kvalitetsfaktorerna morfologiskt tillstånd och hydrologisk regim), inventering och åtgärdande av vandringshinder (kopplar till upp- och nedströms konnektivitet) samt inventeringar som biotopkartering, dykinventering (snorkling), inventering med vattenkikare (VK) och nyckelbiotoper (NB) för att bedöma behov av förstärkt områdesskydd. I VISS finns en del av åtgärderna i bevarandeplanerna upptagna, till exempel åtgärdande av ett flertal vandringshinder, ordna uppströms- och nedströms passager vid kraftverk samt flottledsåterställning.

Länsstyrelsen har sedan 2014 arbetat med restaureringsåtgärder, dammutrivning, trumbyten och våtmarksrestaurering i och omkring Gimån. Först i EU Life-projektet Triple Lakes och sedan i EU Life-projektet Rivers of Life.

Målet med restaureringsåtgärderna har varit att från ett flottledspåverkat vattendrag återskapa ett väl fungerande vattensystem och därigenom uppnå gynnsam bevarandestatus och god ekologisk status i vattendragets livsmiljötyper.

I planering av restaureringsarbeten i Gimån använder man sig främst av åtgärdsinventering, biotopkartering och kunskap och bedömningar från erfaren länsstyrelsepersonal. Bevarandeplanen ger ett generellt stöd och överblick, men den är inte tillräckligt detaljerad för att vara något direkt stöd i åtgärdsplaneringen. Pierre Samuelsson anser inte heller att planen behöver bli mer detaljerad i det här avsnittet, man tar fram riktade åtgärdsplaner för återställningen.

I Jämtland har man utvecklat ett arbetssätt som kopplar ihop restaureringsarbetet med vattenförvaltningen så att man fått mer av ett helhetstänk i arbetet och man arbetar gruppvis över enhetsgränserna. Vattenförvaltningen finns med i hela kedjan, från åtgärdsinventeringen till prioriteringen av åtgärder, utförande och därefter uppföljning som kopplar till vilka morfologiska krav som blivit uppfyllda och som sedan mynnar ut till statusklassningar. Pierre Samuelsson tycker att det är ett bra sätt att arbeta som har knutit ihop restaureringsarbetet med vattenförvaltningen på ett konkret sätt.

Vissa juridiska faktorer som till exempel domstolsprövningar sätter begränsningar för restaureringsarbetet i Gimån. Finansiering från Life-programmet är en mycket viktig förutsättning för ett framgångsrikt restaureringsarbete.

Inom Rivers of Life görs en del uppföljning, framför allt med avseende på morfologi men även lite biologisk uppföljning och då främst elfiske. Lite uppföljning görs också utifrån vad som ska göras enligt bevarandeplanen och Naturvårdsverkets riktlinjer för skyddade områden.

Lögdeälven

Intervju med Robert Ström, miljöanalysenheten, Länsstyrelsen i Västerbottens län. Teknisk koordinator för EU Life-projektet Ecostreams for Life. Jonas Grahn på naturvårdsenheten har också bidragit med information.

Foto: Linnea Rådahl

Bevarandeplanen för Lögdeälven är från 2019. Natura 2000-området Lögdeälven är stort, älven är 19 mil lång och omfattar både vattendragets huvudfåra, biflöden och mellanliggande sjöar. Beskrivningen av området är utförlig och beskriver vattendragets karaktär i de olika delarna och det redogörs för det omgivande landskapet, geologin och geomorfologin i området. Man skriver om vattenföringen, strandmiljöerna och områdets växt- och djurliv samt hur vattendraget är påverkat av flottledrensningar och regleringar och vilka återställningsåtgärder som har genomförts.

I stället för att använda de generella mallbeskrivningarna för livsmiljötyperna beskriver man i Lögdeälvens bevarandeplan livsmiljötyperna (större och mindre vattendrag samt myrsjöar) utifrån hur de faktiskt ser ut mer specifikt i Lögdeälven. För respektive livsmiljötyp görs en lite mer ingående beskrivning som en utveckling av den mer allmänt hållna områdesbeskrivningen. När det gäller livsmiljötypernas status redogörs det väl för bevarandetillståndet i de ingående livsmiljötyperna. Man bedömer att bevarandetillståndet är gynnsamt och redogör för de faktorer som ligger till grund för den (naturlig vattenföring, omfattande restaureringsåtgärder har genomförts och pågår, starka populationer av typiska arter med mera). Det lyfts också vad som behöver arbetas vidare med för att tillståndet ska förbättras

ytterligare. Det redogörs väl för arternas (flodpärlmussla, bredkantad dykare, lax, stensimpa och utter) förekomst och status och vad som ligger till grund för bedömningen, lite varierande efter kunskapsläget för respektive art.

Bevarandemålen är av generell och standardiserad karaktär, men det är också enligt Naturvårdsverkets riktlinjer. Målen är formulerade som specifika mål för respektive livsmiljötyp och art. Målen hänger ihop bra med målen med vattenförvaltningen genom att de till stor del motsvaras av Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2013:19). Det görs dock inget ställningstagande i planen att gynnsam bevarandestatus förutsätter en viss nivå på ekologisk status. I inledningen på bevarandeplanen görs också koppling till vattenförvaltningen när det konstateras att miljö kvalitetsnormen tillsammans med bevarandemålen för ett Natura 2000-områdes arter och livsmiljötyper bildar ett gemensamt ramverk.

Avsnittet för vilka typer av bevarandeåtgärder som behövs för att uppnå målen är väl utvecklat men på en övergripande nivå. Det konstateras att ett omfattande arbete med fungerande vandringsvägar har genomförts men att det återstår flottledsåterställning av strand- och bottenmiljöer. Särskilt prioriterade är åtgärder som gynnar lax och flodpärlmussla. Vidare anges det övergripande att hänsynen från skogsbruket behöver förbättras, fler vandringshinder som vägtrummor och vägar behöver åtgärdas, åtgärder som skapar mer död ved i vattnet behövs, behov finns av långsiktig fiskeförvaltning samt diken som transporterar skadliga ämnen eller sediment till vattendraget behöver åtgärdas. I VISS finns en del av åtgärderna i bevarandeplanerna upptagna, till exempel flottledsåterställning, åtgärdande av ett flertal vandringshinder, samt ordna uppströms och nedströms passager.

Robert Ström framför att man skulle kunna utveckla bevarandeplanen med att trycka ytterligare på hur storskalig påverkan från flottledsrensningen verkligen är samt vattendragens funktioner och processer utifrån ett hydromorfologiskt helhetstänk.

I Lögdeälven har Länsstyrelsen arbetat med restaurering av flottledsrensade sträckor sedan en bit in på 2000-talet, till en början i mindre skala och främst i biflöden till älven. Kring 2010 tog restaureringsarbetet lite mer fart och när det nationella projektet Levande Laxälvar startade kring 2014 innebar det en ytterligare ökning av restaureringstakten. 2015 påbörjades arbete i själva älven. Inom EU Life-projektet ReBorN Life som pågick mellan 2016–2021 togs ett helhetsgrepp med restaurering av hela avrinningsområdet. Uppskattningsvis så har nu kring 15 mil rensade vattendragssträckor restaurerats. Genom åren har också ett stort antal vandringshinder i form av vägtrummor och dammar åtgärdats.

Fokus i restaureringsarbetet har legat på att återskapa naturliga ursprungliga vattendragsmiljöer som fanns innan storskalig mänsklig påverkan. Åtgärderna syftar till att återskapa fysiska naturliga strukturer, funktioner och processer för de ekosystem och arter som är beroende av dem. Åtgärderna är därmed en starkt bidragande faktor till att gynnsam bevarandestatus samt god ekologisk status ska kunna uppnås för vattendraget. Utöver detta har restaureringsarbetet varit betydelsefullt för arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter (till exempel flodpärlmussla), det har bidragit till miljömålsuppfyllande, landsbygdsutveckling samt förbättrat förutsättningarna för rekreation och näring genom att återskapa förutsättningarna för ett välmående bestånd av vandringsfisk.

Inför restaureringsarbeten i Lögdeälven görs åtgärdsinventering av aktuella flottledsrensade sträckor. Kartmaterial i form av exempelvis ortofoton, höjddatamodellen, historiska ortofoton, kartor med flottledskonstruktioner, fastighetskartan och geologiska data utgör en viktig grund i arbetet. I själva åtgärdsarbetet använder man sig sedan av kunskap och erfarenhet från tidigare åtgärder, forskning och inspiration från opåverkade referenssträckor. Bevarandeplanen används inte i den praktiska planeringen/arbetet med restaureringen, men ett viktigt grunddokument som ger incitament till att restaurering ska genomföras. Detsamma gäller för EU:s ramdirektiv för vatten och miljö kvalitetsnormer, det finns med i grunden till projekt och ger stöd i att restaureringsåtgärder behövs och ska genomföras, men används inte direkt i själva planeringen eller utförandet.

I Lögdeälven finns det sträckor med brant omgivande terräng som valts bort från åtgärdsarbetet genom att det varit för svårt och riskabelt att ta sig dit. Ibland har åtgärdsplanerna tagit stopp i samband med markägarsamråd. Kulturmiljövärden har också fått gå före restaurering på en plats.

Inom projekten genomförs elfiske i olika syften samt utterinventering. Enligt Jonas Grahn är inte uppföljningen i EU Life-projekten direkt synkade mot bevarandemålen/målindikatorer eller heller alltid mot de metoder som är framtagna för uppföljning i de skyddade områdena. Hur som helst fungerar elfiskena och hur de används bra. Jonas Grahn berättar att i övrigt är data från nationell och regional miljöövervakning samt statusklassning inom vattenförvaltningen (VISS) grunden för uppföljning av Lögdeälven enligt Länsstyrelsens uppföljningsplan.

Diskussion, slutsatser och medskick

Bevarandeplanernas utformning

Hur omfattande och innehållsrika bevarandeplanerna är skiljer sig mycket åt beroende på när de har tagits fram. De äldre är kortfattade och beskrivningar kring området, de utpekade livsmiljötyperna, arterna och behov av åtgärder är på en mycket övergripande nivå och bedömning av de utpekade arternas status saknas. De nyare planerna och framförallt då Gimån och Lögdeälven är mycket mer utvecklade och har genomgående utförliga beskrivningar och det redogörs väl för livsmiljötypernas och arternas status samt för vilka bevarandeåtgärder som behövs för att bevarandemålen ska uppnås. Bevarandeåtgärderna kopplar till den hotbild som det redogörs för i planerna. I samtliga planer är bevarandemålen formulerade av generell och standardiserad karaktär, men det är också så riktlinjerna ser ut från Naturvårdsverket. De gamla kortfattade planerna fyller sin funktion som ett övergripande styrdokument men ger inte så mycket stöd vare sig till förvaltningen av området eller till verksamhetsutövare som behöver vägledning. En utförlig plan som till exempel Lögdeälven är klart mer användbar i praktiken och informativ och intressant att läsa. Men sådana ambitiösa planer kräver mycket resurser för att tas fram. I synnerhet när det gäller stora områden som vattendragen ofta är och där kunskapen om områdets bevarandevärden ligger på en övergripande nivå.

Med tanke på det stora antalet Natura 2000-områden i Sverige är det sannolikt alltför betungande för länsstyrelserna att hålla uppdaterade planer på en nivå som till exempel Lögdeälvens. Länsstyrelsen i Kalmar län föreslår i rapporten Modell för uppdatering av bevarandeplaner – perspektiv på bevarandeplaner för Natura 2000-områden (Järnetun 2025, in prep.) om metoder för uppdatering av bevarandeplaner att den egentliga bevarandeplanen bör vara kort och fokusera på tydliggjorda mål och nödvändiga bevarandeåtgärder utifrån syftet med Natura 2000-området för att på så vis underlätta löpande uppdateringar. Beskrivningar av området och dess livsmiljötyper och arter, detaljerad åtgärdsplan/skötselplan med mera flyttas ur planen till separata bilagor. Detta skulle kunna effektivisera arbetet med bevarandeplaner.

Koppling till vattenförvaltningen

I de nyare bevarandeplanerna finns koppling till vattenförvaltningen genom formulerandet av bevarandemålen. I Gimån görs den tydligaste kopplingen genom konstaterandet att god ekologisk status krävs för att gynnsam bevarandestatus för de ingående arterna och livsmiljötyperna ska uppnås. Specifika bevarandemål för respektive livsmiljötyp listas också i en bilaga och de följer Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2013:19). Detta upplägg följer Havs- och vattenmyndighetens vägledning för länsstyrelsernas översyn av bevarandeplaner för Natura 2000-områden som berörs av den nationella planen för omprövning av vattenkraft från 2021. För Lögdeälven kopplas inte bevarandemålen till vattenförvaltningens statusklassning, men bevarandemålen motsvaras till stor del av Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten. I Ångerån finns också koppling genom att innehållet i bevarandemålen återfinns i vattenförvaltningens kvalitetsfaktorer (kemisk status och hydromorfologi). Samtliga

intervjupersoner har också svarat att bevarandemålen för Natura 2000-områdena i studien och miljökvalitetsnormerna är förenliga med varandra även om de kan vara formulerade på olika vis.

Vattendirektivet och art- och habitatdirektivet syftar båda till att ekologiska väl fungerande vattensystem ska skapas, men i olika förvaltningssystem och med lite olika terminologi. Att de två direktiven kan mötas och knytas samman i ett styrdokument gör det tydligt och konkret att de två direktiven på det stora hela strävar mot samma målbild, vilket jag anser måste vara positivt och innebära en styrka för båda direktiven. Bevarandeplanen borde också vara det lämpliga dokumentet att använda sig av till detta. Planerna är väl inarbetade och ska vara levande dokument som kan uppdateras när behov uppkommer. Hur stark koppling som är lämpligt att göra mellan bevarandemålen och vattenförvaltningens statusklassningar avgörs sedan säkert bäst av respektive länsstyrelse utifrån förhållandena i varje enskilt Natura 2000-vattendrag.

Bevarandeplanerna i åtgärdsarbetet

Det här arbetet har inriktat sig på länsstyrelsernas arbete med åtgärder i form av flottledsrestaureringar och åtgärdande av vandringshinder i Natura 2000-vattendragen och de personer som intervjuats är till majoriteten anställda på enheter för miljöanalys/vatten eller liknande. Restaureringsåtgärder utgör en stor del av de nödvändiga bevarandeåtgärderna men det finns förstås ett flertal andra typer av åtgärder som också är viktiga för att bevarandemålen ska uppnås och som delvis sker i annan regi än Länsstyrelsens, något som Jonas Grahn på Länsstyrelsen i Västerbottens län lyfter fram. Några exempel är inrättade av formellt skydd, hänsyn i skogsbruket, översyn av enskilda avlopp, kalkning och minskat näringsläckage från jordbruket.

När det gäller användandet av bevarandeplanerna i restaureringsarbetet är svaren från personerna som intervjuats samstämmiga. Bevarandeplanerna ses framför allt som ett viktigt grunddokument där det fastställs att restaureringsåtgärder är nödvändiga, men planerna används inte direkt i själva planeringen och utförandet av restaureringsåtgärderna. Detsamma gäller för vattenförvaltningens material i VISS, det finns med i grunden och är användbart och ger tyngd till exempel vid projektansökningar. Åtgärdsplaneringar och biotopkarteringar är det man i huvudsak använder sig av i planeringsarbetet. Min bild efter intervjuerna är att åtgärdsavsnittet i bevarandeplanerna inte behöver utvecklas på detaljnivå, det görs bäst i särskilda åtgärdsplaner utanför bevarandeplanerna. Men det är viktigt att alla typer av bevarandeåtgärder som det finns behov av finns med i planen och där är Gimån och Lögdeälvens planer bra exempel. I VISS anges för de flesta vattendragen i studien att restaurering och åtgärdande av vandringshinder behövs, men fler bevarandeåtgärder skulle med fördel kunna läggas till så att åtgärdsbehovet blir mer komplett.

Flera av intervjupersonerna har berättat att syftet med vattendragsrestaureringarna till en början främst att förbättra vattenmiljöerna för fisk, men sedan en bit i på 2000-talet har fokuset alltmer legat på att återskapa ett fungerande vattenekosystem som helhet. Gemensamt för de olika EU Life-projekten har varit helhetstänket och åtgärderna har därigenom varit starka bidrag till att gynnsam bevarandestatus ska kunna uppnås för de utpekade arterna och livsmiljötyperna samt att en förbättrad ekologisk status ska kunna uppnås. Genom att ha ett helhetsperspektiv i

åtgärdsarbetet får man med sig såväl livsmiljötyper, arter och förbättrad vattenstatus på köpet.

Arbetet med vattendragsrestaureringar ligger ofta på länsstyrelsernas vattenenheter/miljöanalysenheter eller liknande och så är det på länsstyrelserna i den här studien, med ett litet undantag för Västernorrlands län där både personal på enheten för skyddad natur och enheten för miljöanalys och viltförvaltning arbetar inom området. Intervjupersonerna berättar att det lätt blir lite ”stuprör” mellan de olika verksamheterna som arbetar med vattendrag på länsstyrelserna, där tydliga områden är skydd och förvaltning av naturreservat och Natura 2000-områden, vattenvård och miljöanalys samt vattenförvaltning. Alla med sitt verksamhetsfokus på vattendragen och med personal som har fullt upp. Det finns sannolikt mycket att vinna om man kan bygga upp någon typ av enhetsövergripande ”plattformar” där Länsstyrelsens olika vattendragsverksamheter kan arbeta tillsammans i högre grad än vad som görs i dag. Där man kan lära av varandra, dela erfarenheter, få ökad förståelse och kunskap av varandras olika uppdrag och där ett mer gemensamt arbete med vattendragen kan växa fram. Förhoppningsvis skulle det resultera i ett bättre helhetsgrepp för förvaltningen av vattendragen i länen där fler viktiga aspekter från de olika verksamhetsområdena fångas upp. Pierre Samuelsson på Länsstyrelsen i Jämtlands län är mycket nöjd med det gruppvisa enhetsövergripande arbetssättet som de har utvecklat, så det kan ju vara något för länsstyrelser att inspireras och ta del utav.

Referenser

Havs- och vattenmyndigheten. 2021. Vägledning för länsstyrelsernas översyn av bevarandeplaner för Natura 2000-områden som berörs av den nationella planen för omprövning av vattenkraft.

Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2013:19).

Järnetun, T. 2025 (in prep). Modell för uppdatering av bevarandeplaner – perspektiv på bevarandeplaner för Natura 2000-områden. Grip on Lifes rapportserie 2025, 116 s.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län. 2017. Bevarandeplan för Natura 2000-området Ängraån.

Länsstyrelsen i Jämtlands län. 2019. Gimån; Uppströms Holmsjön, SE0720294, bevarandeplan för Natura 2000-område.

Länsstyrelsen i Västerbottens län. 2019. Bevarandeplan för Natura 2000-området Lögdeälven.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län. 2006. Bevarandeplan Natura 2000, Hemlingsån SE0710153.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län. 2006. Bevarandeplan Natura 2000, Moälven SE0710164.

Naturvårdsverket. 2014. Vägledning för utformning av skötsel-/bevarandeplaner för Natura 2000-områden.

Vatteninformationssystem Sverige, VISS. <http://viss.lansstyrelsen.se/>

Bilaga 1. Sammanställning bevarandeplaner

	Hemlingsån	Moälven	Ängerån	Gimån	Lögdeåven
Planen upprättad	2006	2006	2017	2018	2019
Hur utvecklade och informativa är följande avsnitt?					
A. Beskrivningen av området	Mkt kort och översiktlig.	Kort och översiktlig.	Ganska översiktlig.	Utförlig beskrivning	Utförlig beskrivning
B. Beskrivning av naturtyperna	Generell naturtypsbeskrivning från mall	Generell naturtypsbeskrivning från mall	Generell naturtypsbeskrivning från mall	Generell naturtypsbeskrivning från mall	Naturtypsbeskrivningarna utgår från hur det ser ut i Lögdeåven.
C. Naturtypernas status	Mkt kortfattat och på övergripande nivå, faktorer till bedömningen anges	Rel. kortfattat och på övergripande nivå, några faktorer till bedömningen anges	Redogörs ganska väl för de påverkansfaktorer som ligger till grund för statusbedömningen.	Redogörs ganska väl för de påverkansfaktorer som ligger till grund för statusbedömningen.	Det redogörs väl för de påverkansfaktorer som ligger till grund för statusbedömningen
D. Arternas förekomst och status	Mycket knapphändig. Status anges ej.	Endast att de förekommer. Status anges ej.	Kortfattat. För två av tre arter finns ingen motivering till statusen.	Endast att de förekommer. För den ena arten (stensimpa) finns bra motivering till statusen. För den andra (utter) anges att mer kunskap behövs för att kunna bedöma statusen.	Det redogörs väl för arternas förekomst och status och vad som ligger till grund för bedömningen

Bilaga 2. Sammanställning intervjuer

	Hemlingsån	Moälven	Ängerån	Gimån	Lögdeälven
1. Vilka typer av bevarande/restaureringsåtgärder har utförts i regi av Länsstyrelsen i Natura 2000-vattnet?	Från 2008 har LST i omgångar arbetat med konnektivitetsåtgärder (åtgärdande av vandringshinder och omlöp). Man har också fört dialog med markägare för att främja funktionella kantzoner samt utfört elfisken för att detektera förekomst av bäckröding. I projektet Ecostreams ligger fokus på habitatskapande och återställning.	Kommun och föreningen Moälvsfisket: Bla lifeprojekt 2005-2008: Konnektivitetsåtgärder, flottledsåterställning, ökad kalkning, återintroduktion av lax och öring, habitatrestaurering mm. LST inom EU-projektet Ecostreams med start 2021: Hydromorfologisk återställning och åtgärdande av vandringshinder.	Hydromorfologisk återställning och åtgärdande av vandringshinder inom EU-projektet Rivers of life 2022-2025.	Från 2014 och framåt har LST arbetat med restaurering av vattendraget, damm-utrivning, trumbyten och våtmarksrestaurering, inom EU-projektet Triple lakes och Rivers of LIFE	Sedan en bit in på 2000-talet har LST arbetat med restaurering av vattendraget och åtgärdande av vägtrummor och dammar, bla i projektet Levande laxälvar och ReBorn LIFE
2. Vilka värden har varit i fokus för de genomförda/planerade restaurerings- och/skötselåtgärderna?	Att återskapa ett väl fungerande vattenekosystem.	Med Öviks kommun o Moälvsfisket: Arter och artförstärkning och då primärt lax och öring. LST:s fokus: Att återskapa ett väl fungerande vattenekosystem.	Att återskapa ett naturligare och återigen ett mer variationsrikt vattendrag med ökad biodiversitet samtidigt som målarter gynnas.	Att genom restaurering återskapa ett väl fungerande vattensystem och därigenom uppnå gynnsam bevarandestatus och god ekologisk status i vattendragets naturtyper	Fokus har legat på att återskapa naturliga ursprungliga vattendragsmiljöer som fanns innan storskalig mänsklig påverkan, och därigenom bidra till att miljömål, gynnsam bevarandestatus

Havs
och Vatten
myndigheten

Med bidrag från Europeiska unionens LIFE-program